

Integraal Appel

Een confronterend straatbeeld van criminele ondermijning van de samenleving

Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) Zuid-West Nederland en Oost Brabant, Integraal Afpakteam Brabant, Tilburg University

Oktober 2013

| Inleiding

De stads- en regioscan schetste in 2010 het eerste beeld van de aard en omvang van de criminele dreiging in de vijf grootste steden van Brabant.¹ Samen met enkele geruchtmakende geweldsincidenten in het criminele milieu, vormde dit het startsein voor een gebundeld overheidsoffensief tegen de georganiseerde misdaad in Brabant in de vorm van de Taskforce B5. De opdracht was niet alleen om meer te doen, maar vooral ook anders. Belangrijk kenmerk van die veranderingen is dat de aanpak van deze vorm van criminaliteit niet meer als het exclusieve probleem van de strafrechtketen wordt gezien. Het gaat immers om veel meer dan het opsporen en vervolgen van delinquenten. Het gaat om de bestrijding van een machtige en maatschappelijk vertakte criminele 'industrie' en dat vraagt om een aanpak die gericht is op alle vitale elementen van die industrie: vermogen, faciliteiten, gelegenheidsstructuren en sleutelfiguren. Ook op landelijk niveau is een veranderde aanpak van de zogenoemde ondermijnende criminaliteit in gang gezet. Met name de inrichting van de RIEC's in 2009 en de ontwikkeling van de Leidraad Geïntegreerde aanpak Ondermijnende Criminaliteit² zijn daarvan belangrijke componenten.

Meer actie leidt tot meer inzicht

Een gebundeld overheidsoffensief zoals in Brabant, levert niet alleen extra slagkracht en resultaten op, maar biedt ook meer zicht op de duistere kanten van onze samenleving. Steeds duidelijker tekenen zich de contouren af van de economische macht en omvang van de criminele industrie, de wijze waarop ze maatschappelijk vergroeid is en het ondermijnende effect ervan op de samenleving. Ter illustratie daarvan schetsen we in dit document een beeld over de hennepindustrie in Tilburg en omgeving. Een "streetview" van ondermeer de aard en omvang van de hennepindustrie en van de brede maatschappelijke verwevenheid ervan. Het beeld is opgebouwd uit informatie van "binnenuit" uit de hennepwereld in deze omgeving. Het is getoetst aan en aangevuld met kennis en inzichten uit praktijkervaringen van de samenwerkende overheidsdiensten van de Taskforce B5. Het is bovendien aangevuld met landelijke analyses en wetenschappelijk onderzoek naar dit fenomeen.

Meer inzicht leidt tot hogere urgentie

Doel van dit stuk is zowel de overheid als de samenleving (nog) bewuster te maken van de economische en sociale impact die de criminele industrie inmiddels heeft en het ondermijnende effect dat daarvan uitgaat op de veiligheid en integriteit van onze samenleving. Zoals gezegd zijn er goede initiatieven gestart om het tij te keren, maar ze zijn nog slechts een begin. Verdere

¹ B. Beke, E. van der Torre, M. van Duin, Stads- en regioscan in de grootste Brabantse gemeenten, Apeldoorn, Politieacademie, 2010.

² In de Stuurgroep Geïntegreerde aanpak Ondermijnende Criminaliteit (GOC) hebben samenwerkende overheidspartners partners (OM, Belastingdienst, politie, LIEC, burgemeester, V&J) d.m.v. een leidraad een koers voor de integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit uitgestippeld.

VERTROUWELIJK

intensivering van de aanpak, verbreding van de maatschappelijke aandacht voor het probleem en de aanpak ervan, alsmede betrokkenheid en een lange adem, zijn nodig om diepgewortelde en maatschappelijk vertakte criminaliteitsproblemen te kunnen beheersen.

De problematiek reikt verder dan hennep en Tilburg

Hoewel hier specifiek de hennepwereld in Tilburg wordt belicht, is het evident dat de criminele industrie van alle (illegale) markten thuis is en zich niet door geografische grenzen laat beperken. Vermogen, faciliteiten, contacten en expertise worden vaak ook op andere misdaadmarkten ingezet. Evenmin kent ondermijnende criminaliteit geografische grenzen. Net als de legale sectoren van onze economie, is de criminele industrie afhankelijk van een gunstig vestigings- en investeringsklimaat. Weliswaar biedt Brabant een aantal specifieke infrastructurele voordelen, maar deze provincie is daarin niet uniek.

Een insider meldt zich

Het komt maar zelden voor dat insiders die over een brede kennis beschikken van de gang van zaken in bepaalde criminele milieus, openheid van zaken geven. Een dergelijke unieke situatie deed zich in 2012 voor, toen een man die zelf nauw betrokken was bij de wietcriminaliteit in Midden-Brabant het politiebureau binnenstapte en zich bereid toonde verklaringen af te leggen. In veel opzichten ondersteunen deze verklaringen inzichten uit wetenschappelijk onderzoek, kennis van praktijkdeskundigen en gegevens die zijn verzameld in eerder uitgevoerde opsporingsonderzoeken. De straat- en onderzoekskennis is gebruikt om in de navolgende tekst tot een verdiepend inzicht in aard, werking en omvang van de hennepindustrie in Tilburg en omgeving te komen.

| De omvang

De eerste vraag die zowel beleidsmakers als het publiek terecht stellen wanneer aandacht wordt gevraagd voor georganiseerde criminaliteit, of een specifieke vorm daarvan, is wat de omvang van een dergelijke vorm van criminaliteit is. Om hoeveel criminele groepen gaat het dan? Hoeveel illegale goederen worden er geproduceerd of gesmokkeld? Hoeveel doden vallen erbij? Hoeveel geld gaat erin om en wat wordt er met de criminele opbrengsten gedaan? Dit zijn vanzelfsprekend allemaal hoogst legitieme en relevante vragen om te kunnen bepalen welke politieke en beleidsmatige prioriteit een probleem dient te krijgen. Tegelijkertijd is het zo goed als onmogelijk om er een sluitend antwoord op te geven. Door het verborgen karakter van de activiteiten in kwestie, is de beschikbare informatie altijd beperkt en moet worden gewerkt met schattingen. Zulke benaderingen blijven nooit van kritiek gespeend. In deze paragraaf wordt een beeld geschetst van het aantal criminele samenwerkingsverbanden en de omvang van witwaspraktijken in Nederland als geheel, om daarna meer specifiek in te zoomen op wietteelt, allereerst in het hele land en dan specifiek met betrekking tot Noord-Brabant.

Criminele samenwerkingsverbanden in Nederland

Georganiseerde misdaad in Nederland wordt al sinds de jaren negentig van de vorige eeuw gezien als een samenstel van fluïde netwerken, zogenoemde criminele samenwerkingsverbanden, die regelmatig van samenstelling en zakenpartners wisselen. Bovendien houden zij zich in belangrijke mate bezig met handelscriminaliteit.³ De vluchtigheid waarmee criminele samenwerkingsverbanden worden gevormd en weer verdwijnen, maakt het onmogelijk om het aantal groepen exact te tellen. Op enig moment gaat het echter al gauw om tientallen actieve criminele groepen. Daarbij gaat het niet om 'maffia's' of 'syndicaten' met honderden leden, maar om samenwerkingsverbanden met een grootte van 5 à 20 personen.⁴ Het Ministerie van Veiligheid en Justitie telde in 2011 bijvoorbeeld

³ E. Kleemans, M. Brienen & H.G. van de Bunt, *Georganiseerde criminaliteit in Nederland, Tweede rapportage op basis van de WODC-monitor*, Den Haag, WODC, Ministerie van Justitie, 2002.

⁴ Zie bijvoorbeeld T. Spapens, *Netwerken op niveau*, Tilburg, Prismaprint, 2012. Daarbij moet worden

VERTROUWELIJK

al 568 criminele samenwerkingsverbanden die in onderzoek waren genomen.⁵ In 2012 steeg dit naar 788.⁶ Van de 788 uitgevoerde opsporingsonderzoeken hadden er 77 betrekking op grootschalige wietteelt. Het is duidelijk dat er nog heel wat onderzoeken niet kunnen worden gestart, omdat daarvoor bij de politie de noodzakelijke personele capaciteit ontbreekt. In 2011 werd afgesproken dat het aantal onderzochte criminele samenwerkingsverbanden in 2014 verdubbeld diende te zijn ten opzichte van 2009.⁷

Witwassen van crimineel vermogen in Nederland

Een andere benadering is het maken van een inschatting van de hoeveelheid crimineel geld die wordt witgewassen. In 2006 schatte een onderzoeksgroep onder leiding van Brigitte Unger dat er in Nederland jaarlijks 18,5 miljard euro wordt witgewassen. Daarbij ging het overigens niet alleen om geld dat voortkwam uit in Nederland zelf gepleegde criminaliteit, maar ook om uit het buitenland afkomstig misdaadgeld dat in of via ons land wordt witgewassen. Het totaal van witwasgelden afkomstig van criminaliteit in Nederland is volgens de schattingen van Unger 8,6 miljard per jaar.⁸ Hiervan is 2,4 miljard euro afkomstig van de productie en handel in verboden goederen en diensten in Nederland zelf, terwijl de rest voortvloeit uit allerhande vormen van fraude. Deze cijfers kregen, alleen al door hun omvang, uiteraard de nodige kritiek⁹. Wanneer we echter aannemen dat er inderdaad zo'n 500 à 1000 criminele samenwerkingsverbanden in Nederland met verboden goederen en diensten actief zijn, spreken we van een jaaromzet van grofweg €2,5 miljoen à €5 miljoen per groep. Zoals we hierna zullen zien, is dat voor de criminele groepen in de wietteelt realistisch.

Wietteelt in Nederland

Wanneer we specifiek kijken naar de wietteelt in Nederland, zijn geen schattingen voorhanden van het aantal criminele samenwerkingsverbanden dat zich met die vorm van criminaliteit bezighoudt, of hoeveel geld er wordt witgewassen in relatie tot wietteelt. In de afgelopen jaren zijn wel pogingen gedaan om de omvang van de productie te schatten. Dat leverde hoogst uiteenlopende cijfers op. Onderzoeken in de eerste helft van het afgelopen decennium kwamen uit op schattingen van 36 tot 250 ton wiet die in Nederland zou worden gekweekt.¹⁰ T. van der Heijden, die op dat moment als onderzoeker werkte bij het Korps Landelijke Politiediensten kwam in 2006 uit op een ondergrens van de jaarlijkse productie van 323 ton en een bovengrens van 766 ton.¹¹ Hoewel de bronnen beperkt en deels onvolledig waren en er dus terechte kritiek op mogelijk was, bleken er ook geen andere of nauwkeuriger basisgegevens voorhanden om een betere schatting van de omvang van de wietteelt te kunnen maken. Na Van der Heijden waagde dan ook geen enkele wetenschapper zich meer aan een nieuwe berekening.

De sindsdien beschikbare landelijke schattingen zijn afkomstig van het Platform Energiediefstal. Dit Platform publiceert sinds een aantal jaren cijfers over de diefstal van elektriciteit,

aangetekend dat criminele samenwerkingsverbanden geen 'ledenlijsten' hebben en het dus tot op zekere hoogte een keuze is om personen wel of niet tot een bepaalde groep te rekenen. Spapens stelt dat de omvang van de groep (het micronetwerk) op tijdstip X wordt bepaald door de vraag wie er concreet in illegale activiteiten verwickeld zijn. Het bredere netwerk (meso- of macro) bestaat uit degenen met wie wel criminele relaties worden onderhouden, maar waarmee men op dat moment geen gezamenlijke strafbare feiten pleegt.

⁵ Ministerie van Veiligheid en Justitie, *Jaarverslag Nederlandse politie 2011*, Den Haag, 2012, p. 7.

⁶ Openbaar Ministerie, *Jaarbericht 2012*, geraadpleegd op 3 oktober 2013 via: <http://www.jaarberichtom.nl>

⁷ Idem, noot 6.

⁸ Van deze 8,6 miljard wordt naar schatting 3,8 miljard binnen Nederland witgewassen. Het overige vloeit weg naar het buitenland.

⁹ Zie bijvoorbeeld: P. van Duyne, *(Transnational) Organised Crime and the Congregation of the Gullible*, Tilburg, afscheidsrede Tilburg University, 2011.

¹⁰ A.M.W. van der Heijden, *De cannabismarkt in Nederland. Raming van aanvoer, productie en uitvoer*, Zoetermeer, Dienst Nationale recherche Informatie (DNRI), 2006.

¹¹ Idem, noot 10.

VERTROUWELIJK

die vrijwel geheel wordt toegeschreven aan het gebruik in wietkwekerijen. Over 2012 schatte het Platform Energiediefstal de hoeveelheid gestolen stroom voor heel Nederland in op 1 miljard kWh.¹² Daarmee was een bedrag van 180 miljoen euro gemoeid. Het jaarverbruik van een gemiddelde kwekerij werd geschat op 35.000 kWh. Dit betekende dat er gedurende het jaar 2012 ongeveer 30.000 kwekerijen in Nederland in bedrijf waren.

Daarbij kunnen vanzelfsprekend allerlei kanttekeningen worden geplaatst. Het energieverbruik per kwekerij is een schatting. Ook kan energieverlies door diefstal niet exact worden gemeten, omdat dit verlies (hoewel in mindere mate) ook door allerlei natuurlijke oorzaken optreedt en niet constant is.¹³ Het vertrekpunt van de elektriciteitsbedrijven is dat 90 procent van de gestolen stroom naar wietkwekerijen gaat. Kwekerijen waar de stroom niet illegaal wordt afgetapt vallen (anders dan bij de politiecijfers) buiten deze schatting.

Wietteelt in Noord-Brabant

Wanneer we de bezwaren, bij gebrek aan betere berekeningen, voor dit moment terzijde leggen en inderdaad uitgaan van het cijfer van 30.000 kwekerijen, hoeveel staan er dan in Noord-Brabant? De navolgende berekeningen zijn bewust ruim afgerond, aangezien het noemen van exactere getallen een schijnzekerheid zou wekken die de basisgegevens niet garanderen. Volgens cijfers van de Dienst IPOL van het KLPD, worden er jaarlijks tussen de 5.000 en 6.000 kwekerijen door de politie ontmanteld. Dit zou betekenen dat de pakkans op jaarbasis tussen de 16% en 20% ligt.¹⁴

In 2012 rolden de drie Brabantse politieregio's bij elkaar een kleine 1.100 kwekerijen op. Dat is 20% van wat er totaal in Nederland aan plantages werd gevonden en ontmanteld. Samen waren de Brabantse kwekerijen goed voor ruim 280.000 in beslag genomen planten.¹⁵ Met een pakkans tussen de 16% en 20%, zou dat betekenen dat Brabant tussen de 5.500 en 6.800¹⁶ kwekerijen telt, met samen 1,4 - 1,75 miljoen planten (permanent in verschillende groeistadia). Uitgaande van een gemiddelde omvang van 260 planten¹⁷ per kwekerij, een opbrengst (droog) van 40 à 57 gram per plant en 6 oogsten per jaar¹⁸, zou dit neerkomen op een jaarproductie van 343 ton wiet in heel Brabant.¹⁹

Een volgende bron zijn dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken. Die bieden weliswaar geen inzicht in de totale omvang van de problematiek, maar laten wel zien hoe groot de 'omzet' van individuele dadergroepen kan zijn. In 2004 deed de politieregio Brabant-Zuidoost al eens onderzoek naar een groep smokkelaars die opereerde vanaf een woonwagenkamp in Geldrop. Hier werd de

¹² Netbeheer Nederland, Factsheet Platform Energiediefstal (september 2013), 2013.

¹³ Zo varieert de weerstand van hoogspanningskabels bijvoorbeeld met de buitentemperatuur.

¹⁴ Waarschijnlijk is deze berekening aan de hoge kant, omdat politie eveneens kwekerijen oprolt waar geen stroom wordt afgetapt. Deze kwekerijen vallen niet onder de 30.000 in de schatting van Platform Energiediefstal.

¹⁵ KLPD-IPOL, *Hennepkwekerijen 2012, 2013* [niet gepubliceerd].

¹⁶ Bij het Platform Energiediefstal wordt vanaf gestolen energie teruggerekend naar lampen en vervolgens naar planten en kwekerijen. Een omvang van 5500 - 6800 kwekerijen voor heel Brabant konden zij bevestigen.

¹⁷ Dit is een gemiddelde van de gewoonlijk kleinere kwekerijen op zolders of in kamers die door zelfstandig werkende telers worden ingericht en de grotere plantages van criminele samenwerkingsverbanden. Dit cijfer is berekend op basis van KLPD-IPOL, *Hennepkwekerijen 2012, 2013* [niet gepubliceerd]. Zie ook hierna.

¹⁸ Het aantal grammen en het aantal oogsten is gebaseerd op de informatie van de bedreigde getuige. Deze aantallen wijken af van de zogenaamde BOOM-normen die landelijk de leidraad vormen in de rechtszaal bij het berekenen van het wederrechtelijk verkregen vermogen. Het bureau BOOM geeft desgevraagd aan dat de opbrengsten die de bedreigde getuige noemt aannemelijk kunnen zijn. Er zijn ook vanuit politie en justitie diverse onderzoeken aangereikt bij bureau BOOM met actuele gegevens, die erop wijzen dat de BOOM-normen mogelijk toe zijn aan een update.

¹⁹ De volgende som volgt: 5500 (kwekerijen) x 260 (planten) x 40 (gram per plant) x 6 (oogsten per jaar) = 343.200.000 gram = 343 ton hennep per jaar voor Brabant.

wekelijkse omzet van ingekochte en verkochte wiet geschat op 200 kilo, ofwel zo'n 10 ton per jaar.²⁰

Eveneens in 2004 werd een opsporingsonderzoek afgerond naar een Tilburgse criminele groepering die zich, behalve met de productie van synthetische drugs, ook met wietteelt bezighield. De groep had negen kwekerijen in bedrijf, waarin de politie in totaal bijna 6500 planten aantrof. Uitgaande van de schatting dat een plant 40 tot 57 gram opbrengt en dat 6 oogsten per jaar mogelijk zijn, komt dit neer op een jaarproductie van ongeveer 1,5 à 2,2 ton wiet per jaar.

Het recente onderzoek Maskerbij had betrekking op een groep smokkelaars. Die verhandelden in de onderzochte periode 600 kilo wiet per week. Dit zou bij een continue stroom neerkomen op 31,2 ton op jaarbasis. De kilo's kwamen allereerst uit de eigen organisatie, maar werden als dit nodig was aangevuld door van andere kwekers in te kopen, en wel in een straal van Utrecht tot Limburg.

Criminele samenwerkingsverbanden die daadwerkelijk onderwerp van opsporingsonderzoek worden, zijn niet geheel representatief voor een gemiddelde criminele groepering. Het openbaar ministerie en de politie maken immers keuzes uit het 'aanbod' en kiezen voor onderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden die de rechtsorde het meest bedreigen. Deze informatie laat echter wel zien dat het al gauw gaat om volumes die in de tonnen lopen.

Wietteelt in de regio Tilburg

Zoals hiervoor al werd gezegd, is recentelijk informatie beschikbaar gekomen over de wietteelt in de regio Tilburg, toen een lid van een crimineel samenwerkingsverband zich als getuige bij de politie meldde. Deze bedreigde getuige²¹ heeft uitspraken gedaan over enerzijds de hoeveelheid wiet die werd gekweekt door het criminele samenwerkingsverband waarvan hij zelf deel uitmaakte en anderzijds omtrent de hoeveelheid die naar zijn idee in Tilburg en omgeving werd geproduceerd. Die laatste schatting baseerde hij op zijn kennis van de activiteiten van andere groeperingen van wiettelers en -opkopers in de regio.

Zijn eigen organisatie was naar zijn zeggen goed voor 1.800 tot 2.000 kg 'natte' wiet per draai, dat wil zeggen per cyclus van 9 weken.²² Bij een omrekeningsfactor van 22% à 27% van nat naar droog die de bedreigde getuige hanteert, betekent dit een opbrengst van 396 à 540 kilo droge wiet per cyclus. Dit wil zeggen dat de groep waarvan hij deel uitmaakte jaarlijks een hoeveelheid van 2,3 à 3,1 ton produceerde. Bij een opbrengst per plant van 40 à 57 gram droge wiet, zou dit inhouden dat er per draai 7.000 à 13.500 planten moesten worden gekweekt.²³ Volgens de bedreigde getuige had zijn groep ongeveer 12 kwekerijen in bedrijf. Dit zou dus betekenen dat de gemiddelde omvang op 600 à 1.100 planten lag.²⁴ Deze cijfers komen zonder meer geloofwaardig over. Het hiervoor genoemde Tilburgse criminele samenwerkingsverband dat zich ook met productie van synthetische drugs bezighield, was hiermee qua aantal en gemiddelde omvang van de kwekerijen bijvoorbeeld vergelijkbaar.

De bedreigde getuige maakte ook een schatting van de totale hoeveelheid wiet die in Tilburg

²⁰ T. Spapens, H. van de Bunt & L. Rastovac, *De wereld achter de wietteelt*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007.

²¹ In dit stuk is gekozen om deze man als 'bedreigde getuige' aan te duiden. Wat hem heeft gedreven zich te melden was doodsangst als gevolg van de aanhoudende bedreigingen aan zijn adres en gericht tegen zijn gezin. Deze persoon heeft echter nooit de status gehad van bedreigde getuige ex artikel 226a WvSv. Hij is formeel als verdachte aangemerkt en ook in die hoedanigheid gehoord. Ook ten tijde van het schrijven van dit stuk heeft hij nog de status van verdachte en wordt hij voor zijn aandeel vervolgd. Wel worden ten aanzien van deze persoon beschermende maatregelen getroffen.

²² De lengte van de cyclus hangt overigens af van de soort wiet en van de kweekmethoden. Sommige soorten vergen slechts 6 weken, andere 8 weken en weer andere 10 tot 11 weken.

²³ Uitgaande van de 57 gram per plant bij de lage schatting en 40 gram bij de hoge.

²⁴ De grootte van de kwekerijen was derhalve groter dan het gemiddelde van 260 planten dat hier in meer algemene berekeningen wordt aangehouden. De kleinere kwekerijen worden vooral bij de zelfstandige thuistelers aangetroffen.

VERTROUWELIJK

en omgeving aan opkopers wordt aangeboden. Het zou volgens hem gaan om 4.000 kilo natte wiet per werkdag, met andere woorden: 20.000 kilo per week.²⁵ De jaaropbrengst aan droge wiet zou daarmee neerkomen op 230 à 280 ton. Voor een dergelijke hoeveelheid zijn permanent ongeveer 700.000 planten nodig in verschillende groeistadia.²⁶

Uitgaande van de voornoemde omvang van 600 - 1.100 planten per kwekerij zouden daarvoor 650 - 1150 wietplantages nodig zijn. Ingeval van een gemiddelde omvang van 260 planten, vergt dit 2.700 kwekerijen, waarbij de aannahme is dat zelfstandig werkende telers, die een plantage in hun woning hebben staan, hun wiet bij dezelfde opkopers aanbieden als de criminele samenwerkingsverbanden en dus eveneens bijdragen aan de 4.000 kilogram natte wiet die per werkdag wordt aangeboden.

De bedreigde getuige schatte dat in Tilburg en omgeving dagelijks zo'n 2.500 personen werkzaam zijn in de wietteelt. De bedreigde getuige kende persoonlijk een zevental criminele samenwerkingsverbanden in de stad, die vergelijkbaar waren met die van hemzelf. Naar zijn inschatting waren er in totaal zo'n 60 groepen actief in de regio Tilburg. Wanneer we aannemen dat die elk ook 10 à 15 kwekerijen in bedrijf hebben, zou dit betekenen dat zulke criminele samenwerkingsverbanden 600 à 900 plantages exploiteren. De overige kwekerijen zouden dan nog altijd door kleinere of zelfstandige kwekers worden opgezet en ingericht. Daarbij moet wel worden aangetekend dat die kwekerijen gemiddeld kleiner zijn.

Wanneer we de schatting van 343 ton voor heel Noord-Brabant aanhouden en de regio Tilburg ruim nemen, dan is 230 ton zeker niet onmogelijk. Bovendien heeft de bedreigde getuige niet beweed dat al deze kwekerijen ook in deze regio staan. De plantages van criminele samenwerkingsverbanden bevinden zich ook in andere provincies en in België, zo laten ook dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken zien. Voorts kunnen ook de zelfstandig werkende telers die hier hun wiet bij opkopers aanbieden van buiten de regio afkomstig zijn. Dit zou bijvoorbeeld ook kunnen gelden voor Belgische telers, van wie de federale politie in dat land vermoedt dat zij een (groot) deel van de opbrengst weer in Nederland verkopen.²⁷

Financiële opbrengsten van wietteelt

Wanneer deze schattingen ook maar enigszins de werkelijkheid benaderen, zijn de financiële opbrengsten van de wietteelt gigantisch. Op grond van de (lage) schatting van 343 ton voor heel Noord-Brabant zou de bruto-omzet, uitgaande van een groothandelsprijs van €3.280 per kilo die het ministerie van Justitie hanteert, ruim 1 miljard euro per jaar bedragen. Wanneer we de schattingen van de bedreigde getuige als uitgangspunt nemen, zou de 4.000 kilo natte wiet (880 à 1.080 kilo droog) die in Tilburg en omgeving wordt ingekocht, gelijk staan aan een weekomzet van €14 à €17 miljoen.²⁸ Dit zou betekenen dat er op jaarbasis €728 à €884 miljoen wordt binnengehaald, alleen al in deze regio. De kosten die gepaard gaan met de inrichting en afscherming van de kwekerijen, raamt de bedreigde getuige op €45 miljoen per jaar.²⁹

²⁵ Opmerkelijk is dat de bedreigde getuige stelt dat de opkopers waarmee hij zaken deed in het weekend niet werkten. De opkopers in de zaak Maskerbij werkten bijvoorbeeld zeven dagen per week.

²⁶ Een plant levert volgens de bedreigde getuige gemiddeld 260 gram natte wiet op. Hier is uitgegaan van een kweekcyclus van 9 weken (63 dagen) en rekening gehouden met de verklaring van de bedreigde getuige dat de opkopers in het weekend niet zouden werken.

²⁷ T. Spapens, H. van de Bunt & L. Rastovac, *De wereld achter de wietteelt*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007.

²⁸ Natuurlijk kan de opbrengst variëren al naar gelang de kwaliteit en de grootte van de 'bestelling.' Hier wordt dit bedrag als gemiddelde aangehouden.

²⁹ Dit zou dus betekenen dat elke in een kwekerij geïnvesteerde euro 15 à 20 keer wordt terugverdiend. Vermoedelijk zijn de werkelijke kosten hoger, aangezien betalingen van faciliteerders, de huur van busjes, enzovoorts hier niet in zijn meegenomen.

| De afzetmarkt

Het is evident dat het grootschalig kweken van wiet alleen zinvol is wanneer er ook een afzetmarkt voor bestaat. Aan kopers van Nederwiet lijkt in ieder geval geen gebrek: ook de groothandelsprijzen wijzen erop dat Nederwiet nog steeds een gewild product is.³⁰ Waar blijft al die geproduceerde wiet?

De opkopers verkopen deze om te beginnen aan de coffeeshops, als het product althans van goede kwaliteit is.³¹ Zoals de schattingen die hiervoor werden gemaakt lieten zien, kan de binnenlandse consumptie de omvang van de wietteelt echter niet verklaren. Een groot deel van de wiet wordt dus kennelijk geëxporteerd. Hoe gaat dat in zijn werk?

De eerste mogelijkheid is dat de wiet door drugstoeristen in coffeeshops of dealpanden wordt gekocht en ter plekke wordt gebruikt of meegenomen naar huis. Het is onmiskenbaar dat de optelsom van de wiet die wordt verkocht aan drugstoeristen, fors is. De in 2009 gesloten coffeeshop Checkpoint in Terneuzen verwelkomde destijds gemiddeld 2.500 buitenlandse kopers per dag. Wanneer die allemaal 5 gram kochten, betekende dit een omzet van 4,5 ton wiet per jaar, alleen al voor deze ene coffeeshop. Het aantal kopers bij de coffeeshops in de stad Maastricht, werd enkele jaren geleden geschat op 1,1 miljoen per jaar, waarvan het grootste deel uit drugstoeristen bestond.³² De verkoop zou daarmee 5,5 ton wiet per jaar bedragen. Dit zijn nog maar twee plaatsen waar drugstoeristen een groot deel van de afzetmarkt uitmaakten, voordat in 2012 het ingezetenen criterium³³ van toepassing werd op de coffeeshops in Zuid-Nederland. Ook andere grensgemeenten en niet te vergeten een stad als Amsterdam, hebben te maken met drugstoerisme.

De tweede optie is de smokkel van dealerhoeveelheden Nederwiet naar het buitenland. Hier worden Engeland, België, Frankrijk, Duitsland, Scandinavië en Italië in dossiers van opsporingsonderzoeken genoemd als bestemmingslanden. Daaruit blijkt ook dat er in Brabant verschillende grote opkopers actief zijn die naar deze landen exporteren. Een voorbeeld is het al genoemde opsporingsonderzoek Maskerbij. De groep smokkelde in de door de politie geobserveerde periode per week gemiddeld 600 kg wiet naar Engeland.³⁴ Hoeveel criminele samenwerkingsverbanden actief zijn in de export op deze schaal, is echter niet bekend. Het hoeft overigens ook niet alleen maar om grote smokkelbendes te gaan: er is ook nog een onbekend aantal 'kilohandelaars'.³⁵

Spapens (2008) betoogt dat de pakkans voor de smokkelaars laag is. De kans om binnen de Schengenzone tijdens een controle te worden onderschept met drugs in de kofferbak is objectief gezien zo goed als nihil. Bovendien had en heeft de opsporing van de smokkel van kleine partijen verdovende middelen ('kilohandel') en de samenwerking op dat vlak met de politie en justitie in de

³⁰ Het zogenoemde BOOM-rapport dat de leidraad vormt bij ontnemingsvorderingen in rechtzaken gaat uit van een kiloprijs (droog) van 3280 euro. De bedreigde getuige geeft een prijs van 4250 euro aan. De BOOM-norm van 3280 euro komt (redelijk) overheen met de binnenlandse opbrengst per kilo. De 4250 van de bedreigde getuige komt meer in de richting van de exportprijzen naar Engeland, zo geven rechercheurs aan.

³¹ T. Spapens, H. van de Bunt & L. Rastovac, *De wereld achter de wietteelt*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007.

³² C. Fijnaut en B. de Ruyver, *Voor een gezamenlijke beheersing van de druggerelateerde criminaliteit in de Euregio Maas-Rijn*, Maastricht, Euregio Maas-Rijn, 2008, p. 94. Sinds de invoering van de wietpas zouden de Maastrichtse coffeeshops 70% tot 90% van hun omzet hebben verloren, maar dat kan ook worden toegeschreven aan het feit dat Nederlandse consumenten zich niet wilden laten registreren.

³³ Toegang tot de coffeeshop is alleen nog mogelijk als je in Nederland woont, ook wel I-criterium genoemd.

³⁴ De groep importeerde daarnaast ook nog hasj en voerde deze ook weer door. Die smokkelstroom valt buiten de hier genoemde 600 kilo.

³⁵ T. Spapens, *Georganiseerde misdaad en strafrechtelijke samenwerking in de Nederlandse grensgebieden*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2008.

bestemmingslanden, weinig tot geen prioriteit bij de Nederlandse opsporingsinstanties. Ook op inkomende rechtshulpverzoeken wordt maar weinig respons gegeven, overigens tot grote ergernis van, bijvoorbeeld, de Belgische, Duitse en Franse autoriteiten.³⁶ Recent zijn er enkele positieve voorbeelden van samenwerking. Maar desondanks kan gesteld worden dat hier in de afgelopen jaren maar weinig verbetering in is gekomen.

Een nieuwer fenomeen is de export van de expertise. Vroeger was de nederwiet nog gemakkelijk te onderscheiden van in het buitenland geproduceerde softdrugs. Tegenwoordig zijn kweekmaterialen en kennis omtrent de teelt eveneens Nederlandse exportproducten geworden. Kwekers in België en Duitsland komen bijvoorbeeld bij growshops in ons land materialen en stekken inslaan en verkopen de oogsten vervolgens of in eigen land of in Nederland.³⁷ Meer in het algemeen lijkt sprake van toenemende (in pandige) wietteelt in andere Europese landen, zoals in het Verenigd Koninkrijk. Dit zou op termijn wellicht kunnen leiden tot een daling van de vraag naar in Nederland gekweekte wiet.³⁸

Toch valt niet te verwachten dat de export snel zal worden verdrongen door 'eigen teelt' in de bestemmingslanden. In de eerste plaats omdat buitenlandse 'kilodealers' in ons land niet alleen wiet inkopen maar ook harddrugs.³⁹ Zij zouden nog wel relatief eenvoudig hun eigen wietkwekerijen kunnen opzetten, maar zelf in de productielanden ook contacten leggen met leveranciers van allerlei soorten harddrugs is minder simpel. Bovendien moet niet worden vergeten dat Nederland een belangrijke producent en bronland van synthetische drugs is. Zo lang ons land ook zijn rol als marktplaats voor harddrugs als cocaïne en heroïne blijft houden, de smokkelrisico's gering blijven en er tegelijkertijd nog steeds kwalitatief goede wiet tegen acceptabele prijzen verkrijgbaar blijft, zal de exportvraag naar verwachting niet substantieel verminderen.

| Het zwarte geld: uitgeven, investeren of oppotten

Het uiteindelijke doel van de criminele industrie is in de eerste plaats geld genereren. In de wereld van de wietteelt en -handel gaan grote bedragen om, zoals hiervoor werd geschetst. Een deel van de verdiensten wordt uitgegeven aan luxe. In de tweede plaats is het aantrekkelijk om het geld op een gewone bank te zetten of te investeren, om op die manier ofwel rente te ontvangen, ofwel (ook) een legale bron van inkomsten te verwerven. Hiervoor is het echter noodzakelijk dat de herkomst van het zwarte geld wordt gemaskeerd of dat het wordt witgewassen. Ten derde kan geld gewoon worden opgepot. Dat dit op aanzienlijke schaal plaatsvindt, werd duidelijk tijdens een actiedag van het Integrale Afpakteam en andere partners op 21 augustus 2012. Op die dag werd tijdens doorzoeken in Tilburg in totaal €1,4 miljoen aan crimineel geld gevonden, onder andere in zuurkoolvaatjes die in de tuin waren begraven. Recent werd tijdens renovatiewerkzaamheden in een pand in een Tilburgse volkswijk gestuit op een groot bedrag aan Amerikaanse dollars, dat daar kennelijk nog verborgen had gelegen.⁴⁰

Uitgeven aan luxeproducten en -diensten

Het is uit eerder onderzoek bekend dat criminelen er over het algemeen een luxueuze levensstijl op nahouden waar duizenden euro's aan worden gepend. Dat geldt ook voor de Brabantse wiettelers. Volgens de bedreigde getuige wordt veel geld uitgegeven aan dure merkkleding, uitgaan en feesten, etentjes bij sterrenrestaurants, vakanties, designmeubelen en andere spullen, grote

³⁶ Idem, zie noot 35.

³⁷ T. Spapens, H. van de Bunt & L. Rastovac, *De wereld achter de wietteelt*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007.

³⁸ Interviews met politiefunctionarissen.

³⁹ T. Spapens, *Georganiseerde misdaad en strafrechtelijke samenwerking in de Nederlandse grensgebieden*, Antwerpen/Oxford, Intersentia, 2008.

⁴⁰ Omroep Brabant, *Duizenden dollars vliegen door de lucht bij sloopwerkzaamheden in Tilburg*, 11 september 2013 [online nieuwsbericht].

VERTROUWELIJK

verbouwingen en horloges. De bedreigde getuige verklaarde bijvoorbeeld dat één van de leden van het criminele samenwerkingsverband waarvan hij deel uitmaakte voor €1.000 à €2.000 per week nieuwe kleding kocht en er tevens ook 80 tot 100 paar merkschoenen op nahield. Ook tijdens vele vakanties werd met geld gesmeten en werden tienduizenden euro's per week opgemaakt.

Ook auto's zijn vanzelfsprekend belangrijke uitingen van luxe. Over het algemeen bleken de Tilburgse wietcriminelen te rijden in auto's van gangbare merken zoals Citroën, Fiat, Volkswagen en Toyota. Ook het merk Mercedes is in het Zuid-Nederlandse misdadmilieu nog altijd zeer populair. Afhankelijk van uitvoering en type variëren de prijzen van bovengenoemde auto's van €15.000 tot €100.000. Wanneer criminelen toch in opzichtig duurdere auto's zoals Ferrari's en Maserati's willen rijden, worden deze niet aangeschaft maar gehuurd of geleased.

Witwassen en investeren

Het geld besteden aan een luxe levensstijl is één ding, maar het is verstandig om een deel van de opbrengsten van de wietteelt te investeren in duurzamere goederen en liever nog in activiteiten die een legale inkomstenbron opleveren. Ook het verkrijgen van status kan een oogmerk zijn, mogelijk ook omdat de crimineel verwacht dat hij als 'gerespecteerd lid van de samenleving' minder snel wordt aangepakt. Mogelijkheden om status te verwerven zijn bijvoorbeeld het schenken van geld aan goede doelen of het sponsoren van een (noodlijdende) sportclub. Dit vergt echter wel dat tenminste de herkomst van het geld wordt versluierd. De verkopers van voertuigen en (buitenlands) vastgoed, maar bijvoorbeeld ook notarissen, zijn op grond van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme, immers meldingsplichtig wanneer sprake is van verdachte en ongebruikelijke transacties. Daaronder vallen ook contante betalingen boven een bepaald bedrag. Om zulke aankopen te kunnen doen moet het criminele geld dus eerst worden witgewassen.

De bedreigde getuige kon niet veel informatie verschaffen over de vraag hoe de echt grote bedragen, in de orde van honderdduizenden of zelfs miljoenen euro's, worden witgewassen. Tijdens twee recente opsporingsonderzoeken naar wietteelt is daarin wel nadere inzicht verkregen, waarbij het geld in beide gevallen werd gestoken in activiteiten dicht bij huis. Het Zeeuwse onderzoek Eternaken liet zien dat wietcriminelen onder meer geld witwasten via het oogsten van oesters. Zij namen deze werkzaamheden aan in opdracht van bonafide oesterkwekers, maar lieten het werk uitvoeren door krachten die ze zwart betaalden. Wanneer de rekening door het opdrachtgevende bedrijf is betaald, is het geld daarmee witgewassen. Ook hadden zij een schildersbedrijf dat, door de zwarte inkomsten uit de wietteelt, bij aanbestedingen van grote opdrachten flink onder de kostprijs kon gaan zitten, waardoor bonafide schildersbedrijven een grote inkomstenbron misliepen. Uit een ander opsporingsonderzoek bleek dat het wietgeld onder andere werd gestoken in een grote manege, waaraan voor een fors bedrag werd verbouwd. Om in de bovenwereld goede sier te maken werden geestelijk en lichamelijk gehandicapte kinderen uitgenodigd om gratis te komen rijden en doneerde de criminele eigenaar geld aan een lokale liefdadigheidsinstelling.

Waar de bedreigde getuige overigens wel over verklaarde is de wijze waarop hem bekende allochtone wietcriminelen te werk gingen. Zij zouden het zwarte geld naar hun land van herkomst wegsluizen en daar investeren. Dat is inderdaad geen ongebruikelijk fenomeen en kan ook in andere opsporingsonderzoeken worden aangetroffen. Waar het geld in de herkomstlanden precies aan werd besteed, is onbekend.

Faciliteerders van witwastrajecten

De wiettelers blijken bij het witwassen hulp te krijgen van uiteenlopende faciliteerders.⁴¹ Volgens de bedreigde getuige waren personen uit de makelaardij, de autobranche en de advocatuur erbij behulpzaam.

⁴¹ Zie ook bijvoorbeeld: KLPD, *Georganiseerde Hennepteelt Criminaliteitsbeeldanalyse 2012*, Woerden, KLPD/NR, 2012; KLPD, *Witwassen Criminaliteitsbeeldanalyse 2012*, Woerden, KLPD/NR, 2012.

VERTROUWELIJK

Om te beginnen zijn makelaars, volgens de bedreigde getuige, behulpzaam bij het witwassen door middel van de aankoop van woningen via onderhandse betalingen. Een methode die daarvoor wordt toegepast is het door een behulpzame makelaar veel hoger laten taxeren van een pand, bijvoorbeeld €50.000 boven de waarde, en het vervolgens voor dat bedrag ook te verkopen aan die makelaar. Het verlies dat deze ongetwijfeld gaat lijden op het weer doorverkopen van het pand, wordt onder de tafel bijgepast. De verkoper maakt hierdoor dus een forse 'witte' winst op zijn oude pand, die hij vervolgens kan gebruiken om een andere en duurere woning of bedrijfspand te kopen. Deze makelaar leent zich dus willens en wetens voor het witwassen van crimineel geld. Dat dit vaker voorkomt, laat een ander opsporingsonderzoek zien. Ook daarin was sprake van een makelaar die op verzoek van de hoofdverdachte een pand opzettelijk te hoog taxeerde om een zo hoog mogelijke hypotheek te kunnen krijgen.

Voor sommige bedrijven in de autobranche geldt volgens de bedreigde getuige eveneens dat ze bewust meewerken aan witwaspraktijken, bijvoorbeeld door criminelen te helpen de meldplicht voor aankopen met contant geld te omzeilen. Het is ook gebruikelijk om voertuigen op naam van een onverdacht persoon te zetten die de aankoop ook op grond van hun salaris, of omdat ze een bedrijf hebben, kunnen verantwoorden. Dat trekt minder de aandacht dan een simpele katvanger. In een geval waar de bedreigde getuige bij betrokken was, werd tegen de verkoper openlijk gezegd dat de koper alleen maar op papier de eigenaar zou worden. Dit garagebedrijf ging er ook mee akkoord dat de auto (gedeeltelijk) contant werd betaald. Dit gebeurde in kleinere porties om onder de grens van de meldingsplicht voor contante betalingen te blijven. De autoverkoper en de wietcrimineel kenden elkaar van de sportschool.

De bedreigde getuige verklaarde tevens dat leden van de Tilburgse wietwereld advies kregen van advocaten. Hoe concreet die raadslieden daarbij daadwerkelijk werden, wordt helaas niet duidelijk. De bedreigde getuige geeft geen details over de precieze trajecten die werden voorgesteld en evenmin wordt helder of de advocaten louter kennis deelden die zij hadden opgedaan uit andere opsporingsdossiers waartoe zij beroepshalve toegang hadden, of dat zij daadwerkelijk zelf witwastrajecten konden ontwikkelen, al dan niet in samenwerking met andere faciliteerders. Uiteraard is vermoedelijk op het overgrote deel van de advocatuur niets aan te merken. Het is, zo mag worden aangenomen, slechts een klein percentage dat de grenzen van het betamelijke overschrijdt. Wanneer de uitspraken van de bedreigde getuige waarheidsgetrouw zijn, staat zonder meer buiten kijf dat de desbetreffende advocaten een loopje hebben genomen met de ethiek van de beroepsgroep.

| Afscherming van de criminele activiteiten

De criminele samenwerkingsverbanden die zich in het zuiden van Nederland bezighouden met de wietteelt doen qua toepassing van afschermingsmethoden niet onder voor degenen die doende zijn met andere vormen van zware of georganiseerde misdaad. De verklaringen van de bedreigde getuige laten zien hoe professioneel de afscherming van de wietteelt wordt georganiseerd.

Afscherming van de kwekerij

Op de eerste plaats proberen kwekers de warmte, de geur en het geluid van wietkwekerijen af te schermen. Om te voorkomen dat warmte gedetecteerd wordt, gebruiken sommige kwekers isolerende folie die verkrijgbaar is bij *growshops*, een maatregel waar de bedreigde getuige zelf overigens niet veel heil in zag. Om het geluid te minimaliseren, wordt isolatie aangebracht op de muren en rondom de afzuiginstallaties. En om te voorkomen dat de geur van de wietplanten buiten te ruiken valt, worden aan- en afzuigcombinaties, koelunits en geurpotten ingezet.

Vanzelfsprekend worden ook maatregelen genomen om afwijkend stroomgebruik te maskeren. Deze werkzaamheden werden volgens de bedreigde getuige verzorgd door elektriciens die daarbij professioneel te werk gingen. Dit is overigens ook noodzakelijk, aangezien specifieke kennis vereist is om ongemerkt met de elektriciteitsvoorziening te rommelen en bovendien is het gevaarlijk werk. Een zeer ingrijpende en gevaarlijke methode om elektriciteit af te tappen die werd toegepast, is

VERTROUWELIJK

het opgraven van de hoofdkabel om daarop vervolgens een mof te plaatsen en een aftakking naar de kwekerij te maken. Dit kan alleen veilig worden gedaan door elektriciens met verstand van zaken, maar ook dan wordt soms broddelwerk geleverd. Zo lag in één concreet geval de mof zo ondiep, dat iemand die een spade in grond had gestoken direct geëlektrocuteerd zou zijn geweest.

Ook een andere klassieke afschermingsmethode wordt nog altijd toegepast, namelijk het van elkaar afscheiden van verschillende onderdelen van het criminele bedrijfsproces. Een voorbeeld is het scheiden van kweek- en kniplocaties. Ook werden de knipploegen in geblindeerde busjes naar het adres vervoerd waar zij aan het werk moesten. Aangehouden elektriciens verklaarden eveneens dat ze niet altijd wisten waar de kwekerij waar ze moesten werken zich bevond. Ook zij werden in dergelijke busjes getransporteerd. Ook wordt ervoor gezorgd dat degenen die de eenvoudige klusjes uitvoeren niet weten wie er precies de leiding heeft en krijgen zij geen inzicht in de omvang van de criminele activiteiten. Dit maakt dat ze na een eventuele arrestatie over zeer weinig informatie beschikken die ze eventueel met de politie kunnen delen. Zwijgzaamheid wordt bovendien afgedwongen door middel van intimidatie.

Niet opvallen in de sociale omgeving

Dat de kwekers proberen de warmte, de geuren en het geluid af te schermen was al bekend uit de literatuur. Dat zij ook allerlei voorzorgsmaatregelen nemen om in de sociale omgeving niet op te vallen, is echter in relatie tot wietteelt minder bekend. Daaronder valt ook het laten 'meeprofiteren' van derden, bijvoorbeeld door geld te geven aan sportverenigingen of andere 'goede doelen'.⁴² Een allochtone wietcrimineel doneerde bijvoorbeeld bedragen aan de moskee.

Zulke maatregelen zijn nodig omdat burgers zich steeds bewuster worden van wietteelt en de signalen dat ergens een kwekerij zit steeds beter herkennen. De telers moeten dan ook meer moeite doen om de indruk te wekken dat er in een woning of bedrijfspand niets abnormaals plaatsvindt. Ook overlast voor de buurt moet zoveel mogelijk worden voorkomen, om te voorkomen dat mensen gaan klagen bij de overheid of de anonieme meldlijn M gaan bellen.

De hennepkring waartoe de bedreigde getuige behoorde, besteedde veel aandacht aan het investeren in de omgeving. De Tilburgse wietkring werd hierbij ook geadviseerd door een malafide verhuurmakelaar die de panden voor de wietkwekerijen regelde. Een verhuurmakelaar heeft er zelf ook alle belang bij dat de huurder betrouwbaar overkomt. De woningeigenaren willen over het algemeen alleen in zee met een (ogenschijnlijk) betrouwbare huurder en de verhuurmakelaar zit niet te wachten op problemen met de eigenaar of de buurt.

De persoon die in een pand gaat wonen dat is gehuurd voor de wietteelt, wordt op de eerste plaats uitgekozen op hoe goed hij in de buurt 'past', zowel wat betreft uitstraling als financiële positie. Hierbij wordt zelfs gedacht aan details zoals de juiste (lease)auto. Ook bij het aan- en afvoeren van spullen wordt rekening gehouden met de patronen die voor de buurt normaal zijn. 'Op maandag en vrijdag zijn veel mensen thuis. Wonen er kinderen in de buurt, dan kwamen wij vaak nadat de kinderen op school zaten. En tegenwoordig hebben verschillende scholen een tropenrooster⁴³, dus na half drie of drie uur moet je ook geen opvallende activiteiten meer uitvoeren', aldus de bedreigde getuige. De buurt werd ook wel verteld dat de nieuwe bewoner handelde in antiek of dergelijke en dat dit de nodige persoons- en goederenbewegingen met zich mee kon brengen.

Ruimtes die vanaf de straat zichtbaar zijn, werden ingericht met goedkope meubels en voor de ramen wordt luxaflex of andere goedkope raambedekking opgehangen. 'Gordijnen zijn

⁴² Overigens is dit op zichzelf geen onbekend fenomeen. Een 17^e eeuwse dievenbende die zich ophield in de buurt van Kaatsheuvel, liet gewone burgers in de omgeving daarvan al meeprofiteren, bijvoorbeeld door goedkoop gestolen spullen aan te bieden, waardoor ze minder geneigd waren om de autoriteiten te informeren over wat ze wisten.

⁴³ Bedoeld wordt dat diverse basisscholen in Tilburg een vijfdaags rooster hebben van 8.30u. - 14.00u. Over de middelbare scholieren, die 's ochtends uren vrij hebben en tussenuren door uitval en die ook op verschillende tijden weer uit zijn, maakte men zich kennelijk geen zorgen...

VERTROUWELIJK

stervensduur en voor een paar tientjes heb je bij de Hornbach al luxaflex. Als er zilvergrijze luxaflex hangt die altijd gesloten is, duidt dat ook op een wietkwekerij', aldus de bedreigde getuige. Ook de tuin wordt bijgehouden, zodat daarover uit de buurt geen vragen komen.

Wanneer er in een bedrijfspand werd gekweekt, deden de telers hun best om de indruk te wekken dat er legitieme bedrijfsactiviteiten plaatsvonden. Ze schaften bijvoorbeeld machines aan die strategisch werden geplaatst op plekken waar een pand in te kijken viel. Ook simuleerden ze bedrijvigheid door degene die de kwekerij verzorgde werkzaamheden rond het pand te laten verrichten en af en toe met een heftruckje buiten rond te laten rijden. Dit gebeurde niet alleen preventief, maar ook wanneer de telers te horen kregen dat omwonenden of medewerkers van andere bedrijven in de buurt het wel heel stil vonden rondom een bedrijfspand.

Tot slot houden de wiettelers ook rekening met andere zaken waarvan zij vermoeden dat overheidsinstanties er op controleren. Zo zorgen zij ervoor dat degene die volgens de bevolkingsadministratie in het pand woont, geen strafblad heeft. Mocht degene die in het pand moet wonen dit wel hebben, dan wordt er een 'vriendin' officieel op het adres ingeschreven. Ook als er sprake is van schulden die niet worden terugbetaald, wordt hier iets aan gedaan om te voorkomen dat dit de aandacht trekt. Voorts weten de wietcriminelen ook dat bepaalde zaken bij de Belastingdienst opvallen, zoals het aangeven van geen enkele bron van inkomsten. Zulke personen, zogenoemde 'windhappers' (zij die leven van lucht), kunnen rekenen op extra belangstelling. Om die reden kan het zinvol zijn om toch maar een uitkering aan te vragen, vooropgesteld dat de activiteiten in de wietwereld *full-time* werk zijn en de teler er geen 'echte' tijdelijke baan naast kan nemen. Maar niet alleen de overheid controleert en bestrijdt de wietteelt, zo weten de wietcriminelen. De malafide makelaar controleerde dan ook of de potentiële 'huurder' al dan niet slecht staat aangeschreven bij leveranciers van electra.

Afschermen van communicatie

De bedreigde getuige vertelde ook over een aantal meer algemene afschermingsmaatregelen, die niet zozeer specifiek zijn voor de wietteelt, maar die overal in het zware misdadmilieu kunnen worden aangetroffen. Zo werd veel aandacht en geld besteed aan het afschermen van communicatie en het belemmeren van 'tappen en volgen.' De bedreigde getuige schatte dat hij op jaarbasis 20 tot 30 telefoons gebruikte voor grote knipdagen. Deze toestellen werden aangeschaft om de nodige zaken net voor en op de dag van de oogst van een grote kwekerij te regelen. Meteen daarna ontdeed hij zich er weer van. Verder wisselde de bedreigde getuige ook nog een tiental keer per jaar de telefoon die hij gebruikte voor de wietgerelateerde dagelijkse communicatie en had hij ook nog een zestal telefoons voor privégebruik.

Opmerkelijk, in termen van afbreukrisico's voor opsporingsonderzoeken, is dat de bedreigde getuige ook verklaarde dat er contacten waren met een medewerker van een *telecomprovider* die wist welke nummers door de politie werden getapt.

Afschermen van bezittingen

Criminelen zijn zich voorts bewust van de mogelijkheid dat via het strafrecht criminele winsten kunnen worden ontnomen.⁴⁴ Ook zien zij dat de Belastingdienst gemakkelijk beslag legt op hun waardevolle goederen. Ook over illegale inkomsten moet immers belasting worden betaald, maar criminelen kunnen deze natuurlijk moeilijk gewoon gaan opgeven, waardoor zij al gauw (forse) schulden opbouwen. Zij proberen dan ook te voorkomen dat zij bezittingen op eigen naam hebben staan. Aangeschafte auto's bijvoorbeeld, blijven op papier eigendom van een bedrijf of van iemand die over voldoende geld beschikt om de aankoop van het voertuig te kunnen verantwoorden.

Leasen is een andere mogelijkheid. Zo is het volgens rechercheurs een trend onder Brabantse criminelen om rond te rijden in auto's die in Duitsland of België zijn geleased, niet in de laatste plaats

⁴⁴ Een ontnemingsmaatregel kan bij afzonderlijke rechterlijke beslissing worden opgelegd aan iemand (natuurlijk of rechtspersoon), die is veroordeeld wegens een strafbaar feit.

VERTROUWELIJK

van louche maatschappijtjes die zeer waarschijnlijk eigendom zijn van collega-misdadigers of van de betrokkene zelf. Het voordeel daarvan is ook dat het malafide leasebedrijf een seintje kan geven wanneer de politie vragen komt stellen, bijvoorbeeld over wie degene is die een bepaald voertuig in gebruik heeft.

Volgens de bedreigde getuige leende ook een garage in de omgeving van Tilburg zich voor deze praktijken. Zo reed in één geval een crimineel rond in een auto van dat bedrijf die op papier nog gewoon op 'voorraad' stond in het administratiesysteem. Het is helder dat zoiets alleen maar kan wanneer de interne controle bij het leasebedrijf zwaar tekortschiet, of wanneer er bewust wordt gefraudeerd.

Een andere optie om 'afpakken' of beslaglegging te voorkomen is, zo blijkt uit dossiers van opsporingsonderzoeken, te zorgen voor een legaal inkomen, op papier uiteraard, dat groot genoeg is om aannemelijk te maken dat bepaalde aankopen daarmee zijn gefinancierd en waarover netjes belasting wordt betaald. Criminelen richten met dat doel vaak zelf bedrijfjes op, waar in de praktijk ook wel enige werkzaamheden worden verricht, om daarmee ook een legale geldstroom te creëren. Een andere bekende truc is het aangaan van een papieren arbeidsrelatie bij het bedrijf van een 'bevriende' ondernemer. De crimineel betaalt zichzelf en krijgt dat geld weer terug in de vorm van een wit 'salaris', waarvoor hij uiteraard geen feitelijke werkzaamheden verricht.

Voorkennis over ruimingen via corrupte contacten bij de overheid

Wietcriminelen blijken gebruik te maken van corrupte contacten die hen informeren over activiteiten van de opsporingsinstanties. De bedreigde getuige noemde bijvoorbeeld om medewerkers van de milieudienst, die vaak betrokken worden bij ruimingen. Hij vertelde een seintje te krijgen wanneer zijn contacten van een op handen zijnde ruimingsactie hoorden. Volgens de bedreigde getuige had het criminele samenwerkingsverband waarvan hij deel uitmaakte ook contact met iemand die toegang had tot planning van ruimingen van wietkwekerijen. Hij zou deze informatie voor 500 euro per tip verkopen aan belangstellenden.

| Geweld & dwang

De constatering van Bovenkerk en Hogewind in 2003 dat criminele groeperingen mensen, vooral in achterstandswijken, met geweld zouden dwingen tot het telen van wiet, zorgde destijds voor veel ophef. Het was één van de redenen om het beleid ten aanzien van de wietteelt te verscherpen. Latere studies wezen uit dat het met dergelijk 'verticaal' geweld wel meeviel.⁴⁵ Er bleek ruim voldoende aanbod van vrijwilligers die met een plantage in de woning extra inkomsten wilden verwerven. Daar stond echter tegenover dat 'horizontaal' geweld, tussen criminele zakenpartners, wel degelijk aan de orde was.

Dat blijkt ook uit het feit dat nog recentelijk diverse personen die actief waren in de wietwereld door geweld om het leven zijn gekomen. Zo werd in november 2012 Aran de Jong, hoofdverdachte in het onderzoek Maskerbij, geliquideerd. Begin 2013 volgde een aanslag op één van zijn advocaten, die deze overleefde. In maart van dit jaar kwam Jan van Wanrooij om het leven, eveneens geen onbekende in het aan wietteelt gerelateerde misdaadmilieu. Daarnaast is in de media bericht over enkele dodelijke slachtoffers in de relationele sfeer die wietkwekerijen in huis hadden (gehad). Exacte aantallen liquidaties in de wietwereld vallen op dit moment niet te geven: de dossiers van de opsporingsonderzoeken zijn in het kader van dit appel niet geraadpleegd. Of wiet de directe aanleiding was om tot moord of doodslag over te gaan zou overigens ook uit die dossiers niet altijd duidelijk worden, bijvoorbeeld wanneer de zaak onopgelost is, of er geen motief wordt gevonden.

⁴⁵ T. Spapens, H. van de Bunt & L. Rastovac, *De wereld achter de wietteelt*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007; M. Siesling, B. Smeets, T. Spapens, *Geldebomen op zolder*, Tilburg, IVA, 2011.

'Rippen' van kwekerijen

Eerder onderzoek liet zien dat ook geweld uit wraak, doorgaans in verband met leeggestolen kwekerijen of achterover gedrukte partijen wiet, regelmatig voorkomt en dat daarvan ook kleine telers slachtoffer worden.⁴⁶ Uit de verhoren blijkt dat de wiettelers inderdaad niet alleen vrezen voor ontdekking van de kwekerij door de politie maar ook voor elkaar. De bedreigde getuige beschrijft het *rippen* van kwekerijen als een groot probleem.

Ook een persoon die panden regelde voor criminele organisaties geeft in een verklaring aan dat hoewel in Tilburg (en Eindhoven) organisaties heel intensief met elkaar omgaan en er een onskent-ons klimaat bestaat, er onderlinge ripdeals voorkomen. Hij kreeg van een crimineel die de leiding had over een wietorganisatie vanwege deze reden zelfs de opdracht om niet in Tilburg of Eindhoven panden te gaan zoeken, maar in Limburg, omdat daar dit minder zou spelen.

Om diefstal te voorkomen worden afschermingsmaatregelen genomen, zoals het plaatsen van vallen of boobytraps. De bedreigde getuige gaf aan dat hij dit zelf niet deed vanwege het risico dat een politieagent gewond zou kunnen raken, wat veel meer problemen zou opleveren dan een leeggehaalde kwekerij. Hij spijkerde de wietpanden wel dicht, om inbraak te voorkomen. Het nadeel daarvan was dat er ook geen achterdeur was om bij een eventuele inval van de politie uit te kunnen ontsnappen.

Een andere maatregel die de bedreigde getuige noemde is permanent een gewapende bewaker in een kwekerij te installeren wanneer de oogst bijna rijp is. Hij noemde een voorbeeld waarin een bewaker direct het vuur opende toen die gemorrel aan de deur dacht te horen. Dat dieven van wietoogsten een risico lopen werd ook zeer recent duidelijk, toen in Kaatsheuvel een inbreker, een bekende van de politie, in een wietkwekerij werd neergeschoten en zwaargewond achtergelaten.⁴⁷

Om te voorkomen dat er in de eigen kwekerijen wordt ingebroken is een gewelddadige reputatie belangrijk. Naast het gebruik van wapens, zoals hierboven beschreven, verwezen de leiders van het criminele samenwerkingsverband ook regelmatig naar hun goede contacten met zeer gewelddadige personen uit de Tilburgse onderwereld, met de suggestie dat die desgewenst het vuile werk wel voor hen zouden opknappen. Informatie waarover de politie beschikt laat zien dat vermoedelijk ook criminele motorbendes worden ingeschakeld als 'bewakers' van wietkwekerijen. Zo zijn zij soms zeer snel ter plaatse wanneer de politie een kwekerij binnenvalt.

Geweld tegen uitvoerende leden van criminele samenwerkingsverbanden

De bedreigde getuige noemde ook intimidatie en geweld tegen de (uitvoerende) leden van criminele samenwerkingsverbanden, waarvan hij zelf naar eigen zeggen ook het slachtoffer werd. Zo werden personen in een schuldpositie gebracht en vervolgens gedwongen te blijven kweken. De bedreigde getuige verklaarde dat hij een groot deel van de opbrengst van de kwekerijen waar hij zelf bij betrokken was, moest afstaan aan één van de centrale figuren van het criminele samenwerkingsverband. Ook werd hij naar eigen zeggen verantwoordelijk gehouden voor het ontbreken van de inkomsten van de oogst vanwege ontdekking of diefstal. Hij werd, net als andere 'bedrijfsleiders', geacht deze verliezen weer goed te maken en terug te betalen.

'Ik werd verantwoordelijk gehouden wanneer een hok werd ontmanteld of geript. Hierdoor maakte ik natuurlijk geen winst maar daar had [X] geen boodschap aan. Hij berekende zijn inkomsten gewoon aan de hand van het aantal hokken, oogsten en jaren. Of deze hokken nu wel of niet draaiden maakte hem niet uit. Hij maakte een berekening wat hij aan een bepaald hok kon verdienen en dat geld zou hij krijgen ook,' aldus de bedreigde getuige. Uit zijn verklaringen blijkt dat (dreiging met) geweld binnen dit netwerk vaak één op één plaatsvond, dus zonder dat er getuigen bij waren. Zo

⁴⁶ T. Spapens, H. van de Bunt & L. Rastovac, *De wereld achter de wietteelt*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007.

⁴⁷ Omroep Brabant, *Tilburger neergeschoten bij inbraak hennepkwekerij in Kaatsheuvel*, 10 april 2013 [online nieuwsbericht].

werd de bedreigde getuige zelf nooit in zijn eigen woning bedreigd, omdat zijn vrouw dan mogelijk ooit zou kunnen getuigen.

Het in een 'schuldpositie' brengen van personen en hen vervolgens dwingen om die met illegale activiteiten af te lossen, waarbij er steeds redenen worden verzonnen om de schuld in stand te houden, is een werkwijze die in het criminele circuit niet onbekend is. Ze wordt echter vooral toegepast op personen die niet tot de *inner circle* van een crimineel samenwerkingsverband behoren. In de wietteelt ging het eerder bijvoorbeeld om naïevelingen die over een groot bedrijfspand beschikten en in financiële problemen zaten. Zij stemden ermee in om de kwekerij te laten voorfinancieren in ruil voor de eerste oogst, een afspraak die vervolgens niet kon worden nagekomen omdat de plantage werd ontdekt door de politie of, al dan niet in opdracht van de financier, geript.⁴⁸ Het is daarom opmerkelijk dat dezelfde methode werd toegepast op iemand die een tamelijk cruciale uitvoerende rol vervulde binnen de criminele groepering.

| Faciliteerders van de wietteelt

Zonder hulp van de bovenwereld kan de onderwereld onmogelijk succesvol functioneren. In het onderzoek Felix brachten de recherche en het RIEC in 2010 al in beeld hoe 53 bedrijven op enigerlei wijze het logistieke proces van een hennepnetwerk ondersteunden. Van installateur en leasebedrijf tot makelaar en van stratenmaker en administratiekantoor tot bankdirecteur. Ook uit het relaas van de bedreigde getuige komt het beeld van verwevenheid van onderwereld en bovenwereld naar voren. Hiervoor passeerden al een aantal 'dienstverleners', ofwel faciliteerders, de revue die voor het uitvoeren van illegale activiteiten van belang zijn, zoals elektriciens, advocaten en makelaars. Hierna wordt nog wat specifieker ingegaan op de rol van faciliteerders bij de organisatie van de verschillende onderdelen van het 'criminele bedrijfsproces' van wietteelt.

Het verwerven van een kweeklocatie

Het verwerven van een locatie waar een kwekerij gehuisvest kan worden, is over het algemeen de eerste stap die ondernemers in de wietteelt moeten zetten. Hoewel plantages ondertussen al op alle mogelijke plekken werden aangetroffen, in zeecontainers, in loze ruimtes onder viaducten, op boten, enzovoorts, lijken de georganiseerde wiettelers in Tilburg vooralsnog voorkeur te geven aan woningen of bedrijfspanden. In vergelijking met het meer gemiddelde beeld in Noord-Brabant, gebeurt dit in deze stad minder in sociale huurwoningen en meer in panden in de vrije huursector.⁴⁹ De bedreigde getuige bevestigt de hypothese dat het strikte uitzetbeleid van woningcorporaties deze verschuiving heeft bewerkstelligd. 'Vanwege de Taskforce van justitie en politie en het feit dat mensen drie jaar lang op een zwarte lijst kwamen te staan bij een woningbouwvereniging, werden deze adressen schaars.' Het blijkt echter niet zo te zijn dat de telers vaker in hun eigen koopwoningen kwekerijen zijn gaan inrichten. Het gaat om koopwoningen of bedrijfspanden die van anderen worden gehuurd.

Bij het verwerven van die panden wordt gebruikgemaakt van het eigen sociale netwerk.⁵⁰ Daarnaast zijn er malafide en 'naïeve' verhuurmakelaars actief die het vinden van geschikte panden faciliteren.

Huren via malafide eigenaren van bedrijfspanden

Uit recente opsporingsonderzoeken werd duidelijk dat het Tilburgse wietnetwerk zaken doet met eigenaren van (bedrijfs)panden. Die stellen zij, uiteraard tegen betaling, ter beschikking voor

⁴⁸ T. Spapens, H. van de Bunt & L. Rastovac, *De wereld achter de wietteelt*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007.

⁴⁹ M. Siesling, B. Smeets, T. Spapens, *Geldbomen op zolder*, Tilburg, IVA, 2011.

⁵⁰ Ook personen die bereid waren een kwekerij in hun sociale huurwoning te laten installeren kwamen vooral uit het sociale netwerk van leden van de criminele samenwerkingsverbanden. Zie bijvoorbeeld T. Spapens, H. van de Bunt & L. Rastovac, *De wereld achter de wietteelt*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2007.

VERTROUWELIJK

wietteelt en aanpalende activiteiten, zoals het knippen en drogen, of als opslagplaats van wiet. Daarbij gaat het volgens de bedreigde getuige ook om vastgoedexploitanten die meerdere panden in eigendom hebben.

De contacten met bereidwillige vastgoedeigenaren worden via-via gelegd, aangezien die natuurlijk niet openlijk hun panden kunnen aanbieden ten behoeve van de wietteelt. Degenen die hun panden ter beschikking stellen voor de inrichting van een wietkwekerij, worden daarvoor fors betaald. Tegenover het aandragen van een geschikt pand zou een bedrag van €5.000 staan. Voor het ter beschikking stellen van het pand variëren de bedragen per draai van €5.000 tot €25.000.⁵¹ Het prijsverschil is afhankelijk van de grootte van de kwekerij en van de vraag of degene die de ruimte levert tevens de eigenaar is van het pand. In deze gevallen werken de vastgoedeigenaren willens en wetens mee aan de wietteelt in hun panden. Veel pandeigenaren zullen echter niet op een kwekerij zitten te wachten, vanwege de schade en andere kosten die er het gevolg van kunnen zijn. De installateurs gaan meestal niet zachtzinnig te werk en boren bijvoorbeeld grote gaten in muren en plafonds. Bovendien is er het risico dat er iets misgaat en er lekkages of brand ontstaan, waarbij de verzekeringsmaatschappij doorgaans niet uitkeert als een wietplantage de oorzaak blijkt te zijn. Wanneer de kwekerij wordt ontdekt, brengt de gemeente bovendien de ruimingskosten in rekening bij de eigenaar.

Veel vastgoedeigenaren stellen dus uitgebreide voorwaarden bij het aangaan van het huurcontract, onder meer om te voorkomen dat een wiettelers in het pand wordt binnengehaald of dat het wordt gebruikt voor andere illegale activiteiten. Ze vragen om een legitimatiebewijs, waarvan dan een kopie wordt bewaard, een bankafschrift met daarop een salarisstorting en eventueel ook een werkgeversverklaring, accepteren geen contante betaling en bedingen eventueel dat ze ter plekke periodiek mogen controleren. Om dit soort panden toch te kunnen verwerven maken de criminele samenwerkingsverbanden gebruik van (verhuur)makelaars die ofwel welbewust, ofwel omdat zij onzorgvuldig zijn en de voornoemde voorwaarden niet (altijd) stellen, als faciliteerder optreden. De panden zijn in dit geval dus niet het eigendom van de makelaar, maar van een particulier in wiens naam hij optreedt.

Huren via malafide makelaars

Om te beginnen bevinden zich volgens de bedreigde getuige enkele rotte appels onder de (verhuur)makelaars in Tilburg en omgeving. Sinds 2001 is makelaar geen beschermd beroep meer en kan iedereen zich dus met dergelijke activiteiten bezig gaan houden. Het gevolg is geweest dat ook enkele personen die zelf een verleden hebben in de wietwereld, in de makelaardij zijn gestapt. Volgens de bedreigde getuige zette één van hen eerder samen met anderen kwekerijen op en regelde hij ook toen – hij was op dat moment nog geen makelaar – de panden om kwekerijen in te huisvesten. Deze malafide makelaars werken niet voor één groepering van wiettelers, maar voor allerlei criminele samenwerkingsverbanden. De bedreigde getuige vertelt bovendien dat zij niet alleen ‘in opdracht’ werken, maar ook zelf panden uit hun portefeuille aandragen die ze geschikt vinden, bijvoorbeeld omdat zij weten dat de eigenaar in het buitenland zit.

Op 22 mei 2013 werden twee ‘verhuurmakelaars’ in Tilburg en omgeving aangehouden vanwege een verdenking van deelname aan één of meer criminele organisaties.⁵² Dit is overigens niet de eerste keer dat verhuurmakelaars in opspraak raken als bewuste faciliteerder van georganiseerde criminaliteit. In de criminaliteitsbeeldanalyse ‘Georganiseerde Hennepteelt 2012’⁵³ wordt gerapporteerd dat er enkele gevallen zijn waarbij vermoedens zijn dat makelaars willens en wetens woningen verhuren aan hennepkwekers. En ook op 16 juni 2013 wordt een makelaar uit Den Haag

⁵¹ Bij deze cijfers moet wel voorzichtigheid worden betracht. De verdachten hebben er immers belang bij om de onkosten zo hoog mogelijk voor te stellen, om de eventuele ontnemingsvorderingen te beperken.

⁵² Brabants Dagblad, *Makelaars werkten voor hennepbendes*, 24 mei 2012 [online nieuwsbericht].

⁵³ KLPD, *Georganiseerde Hennepteelt Criminaliteitsbeeldanalyse 2012*, Woerden, KLPD/NR, 2012.

VERTROUWELIJK

aangehouden om diezelfde reden.⁵⁴ In december 2012 was deze makelaar al door middel van tuchtrecht geroeyd bij de branchevereniging.

Voor de criminele makelaars lijkt het motief om te faciliteren vrij helder: zij hebben er financieel voordeel van. Naast twee keer de courtage (een keer van de eigenaar en een keer van de criminele groep) is over het algemeen de afspraak dat een makelaar 10 procent van de netto opbrengst per draai krijgt, wat neerkomt tussen 2300 en 3500 euro per draai, zo verklaart een van de makelaars zelf.

Overigens is het de vraag of zij beseffen aan welk strafbaar feit zij zich schuldig maken. Of het strategie is of oprechte verbazing, is lastig vast te stellen, maar wanneer een makelaar geconfronteerd wordt met het feit dat hij onder meer verdacht wordt van deelneming aan een criminele organisatie en dat daar 6 jaar gevangenisstraf voor gegeven kan worden, is zijn reactie dat hij 'alleen' panden aanlevert, maar verder niets met de kwekerijen te maken heeft, buiten het feit dat hij wel wist van de kwekerijen. Dat dit echter elementen zijn die het juist maken dat er sprake is van deelneming aan een criminele organisatie, lijkt hij op dat moment niet te beseffen.

Huren via 'naïeve' makelaars

De onzorgvuldige verhuurmakelaars schieten tekort in de *screening* van de huurders, een wetenschap waarvan de wietorganisaties gebruikmaken. Deze makelaars controleren bijvoorbeeld niet de legitimatiebewijzen en loonstroken van huurders, en vragen evenmin om een kopie van een salarisafschrift. Anderen inspecteren het pand nooit tussentijds, maar alleen aan het eind van het huurcontract. Op deze manier faciliteren deze verhuurmakelaars onbewust. Hoe naïef de makelaars in kwestie echter zijn, valt te bediscussiëren. Als een gewone burger zich al bewust is van deze risico's zullen zij het zeker zijn. Volgens de bedreigde getuige was het tenminste in één geval zo dat de makelaar louter koos voor zijn eigen portemonnee en interesseerde het hem niet wie of wat er nu in het pand kwam te zitten. Duidelijk is in ieder geval dat de Tilburgse criminele samenwerkingsverbanden die actief zijn in de wietteelt, prima weten welke makelaars het met de zorgvuldigheid niet zo nauw nemen. Het volgende schema geeft zelfs een door de bedreigde getuige geschetst 'stappenplan' weer, waarmee te werk werd gegaan.

De 'onzorgvuldige' makelaars kregen doorgaans geen vergoeding van de wietorganisatie. Uiteraard genoten zij wel economisch voordeel door het pand te verhuren.

Het inrichten en kweken

In principe is alles wat nodig is voor het inrichten van een kwekerij legaal verkrijgbaar. Zelfs de verkoop van zaden van wietplanten valt in Nederland niet onder de Opiumwet. In de praktijk gebruiken de criminele wiettelers echter geen zaden maar stekken die, aangezien de wet geen onderscheid maakt in het groeistadium waarin de planten zich bevinden, wel illegaal zijn. Behalve de direct aan de kwekerij gerelateerde materialen worden, zoals hiervoor beschreven, ook meubels en accessoires gekocht om wietpanden in te richten. Het zal geen verbazing wekken dat deze spullen vooral bij de goedkope woonwinkels worden ingekocht.

De growshops spelen voor de Tilburgse criminele samenwerkingsverbanden nog altijd een spilfunctie. De bedreigde getuige gaf aan dat verschillende shops niet alleen het legale kweekmateriaal leveren aan de wietorganisaties, maar ook stekken. Daarnaast verkopen ook de bouwmarkten, tuincentra en handelaren in elektra allerlei materialen die ook gebruikt kunnen worden voor de wietteelt. Interessant is dat kweekmaterialen ook bij de groothandel werden

⁵⁴ Omroep West, *Makelaar Kauffman opgepakt voor verhuur aan hennepkwekers*, 17 juni 2013 [online nieuwsbericht].

VERTROUWELIJK

gekocht, omdat die normaliter niet kan leveren aan particulieren. De bedreigde getuige verklaarde dat het criminele samenwerkingsverband waarvan hij deel uitmaakte, een eigenaar van een bedrijf als katvanger liet optreden. De leden van de wietorganisatie deden zich vervolgens voor als werknemers, om op de naam van het bedrijf de benodigde kweekmaterialen te kopen, ook bij growshops.

De bedreigde getuige liet weten dat er bij de aankoop altijd contant wordt betaald. Zo zou hij gerust bedragen van €1.000 of meer, soms ook met biljetten van €500, contant afrekenen, ook bij de lokale bouwmarkt. Volgens hem ging iedereen in de wietbusiness op die manier te werk. Bij het personeel van dergelijke winkels vallen deze contante betalingen met grote coupures uiteraard op, evenals het plotseling enorme aantal klanten als bijvoorbeeld de vijfverfolie in de reclame is.

De wietteelt levert veel afval op. Zo worden in de regel alleen de toppen gebruikt en blijft de rest van de plant over.⁵⁵ Ook de potgrond is maar beperkt te gebruiken. Datzelfde geldt voor de koolstoffilters die nodig zijn om de wietlucht te maskeren. Wanneer wordt uitgegaan van de omvang van de wietteelt zoals deze hierboven is beschreven, moeten de kwekers zich dus van grote hoeveelheden afval ontdoen. De bedreigde getuige gaf aan dat dit op verschillende manieren gebeurt. Het plantaardige afval werd volgens hem voor het merendeel afgevoerd naar de lokale milieustraat.⁵⁶ In Tilburg geldt weliswaar de regel dat wietafval niet langer als particulier afval wordt geaccepteerd, maar als bedrijfsmatig wordt beschouwd. Het personeel was volgens de bedreigde getuige echter voor een kleine vergoeding wel bereid om een oogje dicht te knijpen.

Behalve het afvoeren van het afval naar de stortplaats, wordt het wietafval soms ook wel naar een boer gebracht, die zo gratis aan vruchtbare grond komt of het kan gebruiken om het land mee op te hogen. Daarnaast plaatsen ook *growshops* wel containers waar de kwekers hun afval kwijt kunnen. Volgens de bedreigde getuige zouden daarnaast enkele afvalverwerkingsbedrijven in de regio Tilburg, of medewerkers daarvan, kweekafval innemen en op komen halen.⁵⁷ Tot slot wordt een malafide schroothandelaar genoemd, waar de gebruikte filters naartoe werden gebracht.

Voertuigen

Het productieproces van wiet brengt de nodige transportbewegingen met zich mee. Elke oogst levert een partij wietplanten op die moet worden vervoerd naar een kniplocatie, waarna de toppen naar een drogerij gaan, en daarna naar een opkoper, die de wiet al dan niet in het buitenland afzet. Het afval moet naar de milieustraat of een ander adres worden gebracht. Daarvoor zijn steeds busjes of kleine vrachtwagens nodig. Dat geldt ook voor het vervoer van de bouwmaterialen, in het geval van een nieuwe kweeklocatie en voor de meubels om het pand enigszins in te richten. De benodigde vervoermiddelen worden in de regel gehuurd. De autoverhuurbranche is daarmee een belangrijke faciliteerder van de wietteelt en wanneer er gebruik wordt gemaakt van vrachtwagens zijn contacten met iemand van of met een transportbedrijf nodig.⁵⁸ Het is helder dat de verhuurbedrijven heus wel snappen waar de voertuigen voor worden gebruikt. Sommige besluiten echter dat het geld goed is en 'zij toch niets strafbaars doen.' De bedreigde getuige verklaarde dat in zijn wietkring voornamelijk van één en hetzelfde autoverhuurbedrijf in Tilburg gebruik werd gemaakt. Alleen al het criminele samenwerkingsverband waarvan hij deel uitmaakte, huurde daar voor tienduizenden euro's per jaar voertuigen, waarbij steeds contant werd afgerekend.

Een auto huren levert geen bijzondere problemen op. 'Je legitimeert je, je betaalt een borg en je krijgt een auto mee. Het maakt de autoverhuurder niet uit wie er vervolgens allemaal in rijdt. Kom je daar voor de tweede keer dan word je herkend en pakken ze je legitimatie van de eerste keer.'

⁵⁵ Uit de overblijvende delen van de plant (bladeren en stengel) valt zogenoemde isolator hasj te winnen, maar daar bestaat nauwelijks een markt voor.

⁵⁶ Ook een katvanger van de Tilburgse hennepkring bevestigt dit in een verhoor.

⁵⁷ Ook dit bevestigt een katvanger van de Tilburgse hennepkring in een verhoor.

⁵⁸ Zie ook bijvoorbeeld: KLPD, *Georganiseerde Hennepcultuur Criminaliteitsbeeldanalyse 2012*, Woerden, KLPD/NR, 2012, p.92.

VERTROUWELIJK

aldus de bedreigde getuige. Hij twijfelde er niet aan dat het verhuurbedrijf wist waarvoor de voertuigen werden gebruikt: 'Ze konden weten wat we deden, want de auto's die we inleverden stonken vaak naar wiet of er lag nog zand in.'

Het betreffende autoverhuurbedrijf is niet het enige. Een andere firma ging nog een stap verder door de kwekers te adviseren hoe zij zich beter tegen politieonderzoeken konden afschermen.

Het is evident dat meerdere groepen wiettelers van de diensten van 'gemakkelijke' verhuurbedrijven gebruikmaken. De bedreigde getuige verklaarde dat hij bij het Tilburgse bedrijf in de loop der tijd diverse andere kwekers tegenkwam. Als er bij een woning of bedrijfspand regelmatig busjes van dat verhuurbedrijf staan, is dat volgens hem dan ook een goede indicatie dat er een wietkwekerij zit.

Regelrechte illegale hand- en spandiensten worden overigens ook genoemd. Zo verklaarde de bedreigde getuige over autobedrijven die voertuigen zouden prepareren voor de smokkel van wiet naar het buitenland en over firma's die behulpzaam zouden zijn bij maskeren, dat het voertuig in het bezit is van een crimineel die niet over de legale inkomsten beschikt om de auto te kunnen kopen.

| Een nadrukkelijk appel

We kennen misdaadmarkten in vele soorten en maten, van drugs tot mensenhandel, van wapens tot afvaldumping, van menselijke organen tot valse medicijnen en gemanipuleerd voedsel. Illegale markten zijn een onvermijdelijk onderdeel van ons systeem. Het is de controle over die markten die de criminele industrie zijn macht verschaft. Zowel vanwege aard als groeipotentie is deze industrie in staat de samenleving te ondermijnen.

De criminele industrie kent een aantal ondermijnende kenmerken. Op de eerste plaats vergaart de criminele industrie haar kapitaal door de controle over illegale markten, of door illegale controle van legale sectoren. Daarnaast ondermijnt de criminele industrie de samenleving door macht en expansiekracht te genereren door middel van geld en geweld en eveneens door het corrumperen van onze legale economische en juridische infrastructuur. Tot slot rekruteert de criminele markt onder kwetsbare groepen en hoewel de criminele industrie mondiaal opereert, wortelt en investeert zij lokaal.

In het straatbeeld van de hennepindustrie in Tilburg komen deze elementen niet alleen aan de orde, maar ze blijken ook van een verontrustende omvang te zijn. Dit inzicht vraagt in eerste instantie om een antwoord van de overheid op de situatie in deze stad. Echter, zoals in de inleiding al is aangegeven, zijn er geen redenen om aan te nemen dat de aangetroffen omstandigheden uniek zijn voor Tilburg of Brabant. Het beeld dat in dit document naar voren komt illustreert en onderstreept dat de omvang en aard van de (economische) macht van criminele netwerken en de verwevenheid ervan met onze legale structuren, een serieuze bedreiging voor de veiligheid en integriteit van de samenleving vormt. Dit vraagt om een appel voor een krachtige verbreding, verdieping en intensivering van de aandacht voor en aanpak van ondermijnende criminaliteit op zowel nationaal, regionaal als lokaal niveau. Een aanpak die naar ons inzicht de volgende elementen moet bevatten:

Van strafrechtelijke aanpak delinquent, naar integrale aanpak van de criminele industrie

Op de eerste plaats dient de aanpak verschoven te worden van de strafrechtelijke aanpak met de focus op de delinquent, naar een integrale aanpak van de criminele industrie.

Hiervoor is een intensivering, versterking en uitbreiding van de programma's, structuren en capaciteit voor een bestuurlijke en integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit nodig. Dit op zowel nationaal als regionaal niveau.

Daarnaast is innovatie een speerpunt. Structurele samenwerking tussen overheid, universiteiten en onderzoeksinstituten is nodig om op langere termijn weerbaar te kunnen zijn. Voortdurend zullen zich nieuwe criminele markten, methodes en strategieën aandienen. Een actueel inzicht in criminele fenomenen en in de criminele infrastructuur in de stad en de regio zijn onontbeerlijke elementen van een adequate beheersingsstrategie. Tevens zijn permanente evaluatie

VERTROUWELIJK

en verbetering van het preventie- en interventie instrumentarium van de overheid nodig om vermogen, faciliteiten en kopstukken effectiever te kunnen bestrijden. Denk daarbij ondermeer aan ruimere mogelijkheden tot het tegen gaan van investeringen met crimineel vermogen en tot het onttrekken van onverklaarbaar vermogen.

Een weerbare overheid en een weerbare samenleving

Op de tweede plaats dient de aanpak zich te richten op een weerbare overheid en een weerbare samenleving. Het probleem is maatschappelijk vertakt, dus de oplossing moet dat ook zijn. Er is een brede maatschappelijke strategie nodig om de problematiek beheersbaar te maken. De overheid kan het niet alleen, maar vervult wel de aanjaagfunctie. Er is versterking nodig op nog twee andere fronten.

Allereerst is versterking nodig van 'belanghebbenden', de belangengroepen. Het gaat daarbij om onder meer advocaten, het Midden- en Klein Bedrijf (MKB), financiële dienstverleners, de makelaars, technische- en logistieke bedrijven, etc. De overheid moet veel meer haar gezicht laten zien bij deze belanghebbenden. Nodig jezelf uit op jaarvergaderingen. Sluit de deuren. En leg uit wat georganiseerde misdaad is en wat hun rol is in de bestrijding.

Ten tweede is versterking nodig van de burgers, de bevolking, de stad. Diegene die niet direct een belang heeft, maar op de lange termijn wel de gevolgen ondervindt. Ook bij hen is het van groot belang om draagvlak te hebben. De samenleving moet bewust worden en gemobiliseerd worden om (gezamenlijk) op te treden tegen de problematiek. Het gaat hier ook om collectieve normstelling en het is van belang dat mensen bewust worden van hun kwetsbaarheid.

Zowel lokale, regionale als nationale inspanningen en strategie vereist

Zoals aangegeven is het lokale gezag in Tilburg aan zet om de gesignaleerde problematiek in de stad aan te pakken. Voor de aanpak op regionaal niveau moeten de taken van de Taskforce B5 worden doorgezet en uitgebreid. Lokale en regionale inspanningen zijn echter niet voldoende. Een nationaal geprioriteerde en gecoördineerde aanpak is cruciaal voor het beheersbaar maken van het probleem van ondermijnende criminaliteit. Zowel het lokale als regionale niveau kunnen daarvoor niet de vereiste slagkracht organiseren zonder steun van de landelijke overheid. Daarnaast is een nationale aanpak nodig vanwege de beweeglijkheid van de problematiek. Effectieve preventie en interventie die beperkt blijft tot lokale of regionale schaal, leidt tot verplaatsing van criminele investeringen en activiteiten naar andere locaties. Net als water zal deze criminaliteit steeds de laagste of zwakste dijk zoeken en dat vraagt om een Delta-plan aanpak, die in het hele land wordt toegepast.